

Jedinstveni dio parkovne arhitekture Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu - „Horvatom brijeg“

K. Vlahović*, M. Popović, D. Špoljarić, T. Gomerčić, L. Pajurin, I. Topličanec i J. Kusak

Sažetak

Horvatom brijeg, zemljani brežuljak smješten na sjeverozapadnom dijelu perivoja Veterinarskog fakulteta u Zagrebu nazvan je prema svom idejnom tvorcu, znamenitom hrvatskom znanstveniku, botaničaru i profesoru, Ivi Horvatu. Veterinarski fakultet zakonom je zaštićeni povijesni paviljonski kompleks, odnosno dio Povijesne urbane cjeline Grada Zagreba s brojnim uzgojenim vrstama biljaka koje čine zbirku smještenu unutar zelenih površina parkovnog dijela perivoja, kao i na Horvatom brijegu. Horvatom brijeg nastajao je u razdoblju od 1940. do 1963. godine i predstavlja jedinstveni,

do danas sačuvani dio prirodne baštine. U vrijeme nastanka imao je znanstvenu i odgojno obrazovnu vrijednost. Ovim radom kronološki predstavljamo povijesne okolnosti i kontekst nastajanja Horvatomog brijega s namjerom doprinosa njegovoj valorizaciji i očuvanju. Podatci su prikupljeni iz dosadašnjih znanstvenih i stručnih članaka povjesničara, šumara, arhitekata, botaničara i biologa, kao i povijesnih izvora dostupnih na Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Ključne riječi: *Horvatom brijeg, biljna baština, kulturno-povijesno nasljeđe, povijest*

Uvod

Pisanje povijesnog pregleda o jednom brežuljku smještenom u kompleksu Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (dalje: Veterinarski fakultet) maleni je korak prema onome što se zove „oteti od zaborava“. No zaborav je već

učinio svoje. Podsjetimo se iz tog razloga da je Horvatom brijeg zemljani brežuljak smješten u paviljonskom kompleksu Veterinarskog fakulteta koji predstavlja zaštićenu povijesno urbanu cjelinu Grada Zagreba. Naime, sukladno članku 12. i

Dr. sc. Ksenija VLAHOVIĆ*, (dopisni autor, e-mail: vlahovic@vef.hr), dr. med. vet., redovita profesorica, dr. sc. Maja POPOVIĆ, dr. med. vet., redovita profesorica, dr. sc. Daniel ŠPOLJARIĆ, izvanredni profesor, dr. sc. Tomislav GOMERČIĆ, dr. med. vet., izvanredni profesor, Luka PAJURIN, dr. med. vet., asistent na projektu Hrvatske zaklade za znanost, Ira TOPLIČANEC, dr. med. vet., stručna suradnica na LIFE Lynx projektu, dr. sc. Josip KUSAK, dr. med. vet., redoviti profesor, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

14. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, Veterinarski fakultet uvršten je kao nepokretno kulturno dobro Republike Hrvatske na listu zaštićenih kulturnih dobara (Z-5249/Narodne novine br. 54/12). Izgrađen je kao prostorna cjelina omeđena ulicama Carlesa Darwina, Vjekoslava Heinzela, Planinskom ulicom te Starom Peščenicom. Poznat je i kao jedinstveno ostvarenje fakultetskoga paviljanskog tipa u okviru Sveučilišta u Zagrebu. Cjelovitost arhitekture i prostora osmišljena je i realizirana prema zamisli arhitekta, profesora Zvonimira Vrkaljane (Barišić Marenčić, 2004.). Izgradnja kompleksa Fakulteta odvijala se postupno, neposredno prije i po završetku Drugog svjetskog rata. Glavna zgrada sagrađena je 1938. godine, a zatim i ostali dijelovi uz nju vezanih paviljona glavnog Teoretsko-eksperimentalnog sklopa od 1938. do 1952. godine. Ostali paviljoni kompleksa gradili su se od 1940. do 1962. godine.

Smještaj Horvatovog brijega unutar parkovnog kompleksa Veterinarskog fakulteta

Na području paviljanskog kompleksa Veterinarskog fakulteta sačuvani su značajniji ostaci nepokretne kulturne baštine. Horvatov brijeg je dio takve povijesno-kulturne baštine koji se idealno uklopio u arhitektonsko – urbanističku cjelinu perivoja Fakulteta. Izrađen je u pejzažnom stilu sa slobodnim skupinama drveća i krivudavim stazama. Na početku svoje izgradnje 1940. godine učinjen je pristupačnim, a kroz vrijeme je postao namijenjen obrazovnoj svrsi. Smješten je uz drvenu kućicu za pčelarske potrepeštine s lijeve strane upravne zgrade Fakulteta. Svojim većim dijelom prostire se uz križanje ulice Vjekoslava Henzela i Planinske od koje je odvojen ogradom Fakulteta. Do njega vodi neoznačena prilazna aleja u obliku staze. Danas je

to prostorno sačuvana niža kameno-zemljana uzvisina, koja se od vremena izgradnje do današnjeg dana ipak bitno promijenila u odnosu na biljnu baštinu. Prostorno i gabaritno, sačuvala je svoj izgled (Slika 1).

Slika 1. Horvatov brijeg smješten unutar parkovnog kompleksa Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Kontekst nastajanja i namjene Horvatovog brijega

Iako nam do današnjeg dana nije ostalo puno dokumenata ili izvora kojima bismo mogli točno prikazati namjenu i izgled Horvatovog brijega ipak nam u tome pomažu tekstovi nekoliko autora. Interpretacijom postojećih izvora, može se zamijetiti da su sve biljke na brijegu posađene uz znalački nadzor prof. Horvata, po kome je brežuljak i dobio ime. Temeljni koncept u cijelosti su osmislili i zajedno realizirali još davne 1940. godine akademik Tomašec i prof. Horvat, tadašnji voditelj Botaničkog vrta u Zagrebu, a kasnije od 1947. godine redoviti profesor Zavoda za botaniku Veterinarskog fakulteta (dalje: Zavod). Bilo je to još u vrijeme završetka gradnje upravne zgrade Fakulteta. Naime, u krugu Fakulteta je još 1940. godine akademik Tomašec dao izgraditi zidani pčelinjak te drvenu kućicu za pčelarske potrepeštine. Uz taj je kompleks dao

navesti svu nepotrebnu zemlju s gradilišta (Slika 2) i tako je nastao brežuljak koji je, zajedno s prof. Horvatom, znalački zasadio medonosnim biljem i drvećem (Sulimanović i Habeković, 2005.). Prema navodima Bertovića i Findrika (1964.), brežuljak u malom botaničkom vrtu Veterinarskog fakulteta kasnije će predstavljati i simbol masiva Risnjaka. Da se radi o malom priručnom Botaničkom vrtu namijenjenom učenju i studentima u svome tekstu iznose Bertović i Findrik (1964.) i Domac (1993.). Osim navedenog, autori Bertović i Findrik (1964.) ističu da on predstavlja i trajan spomen na svijetle dane boravka, rada i golemog životnog dijela prof. Horvata. Iz navedenog možemo primijetiti da je Horvatom brijeg u vrijeme nastanka imao estetsku, stilsku, znanstvenu i odgojno-obrazovnu vrijednost. Sadržajem i smještajem bio je zamišljen kao najljepši mogući uvod u masiv Risnjak, s obzirom na to da se na taj način može dostojno dočarati, za ovo područje, specifičan izgled krške planine. Reljefom, smještajem i ostalim osobinama, a posebno velikim brojem autohtonih i napose endemičnih biljnih vrsta, mali botanički vrt Veterinarskog fakulteta stvarao se kao predstavnik planine Risnjak i kao jedna od mogućnosti njegovog daljnjeg istraživanja i upoznavanja.

Slika 2. Gradnja Horvatom brijega u perivoju Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u razdoblju od 1940. do 1963. godine (Izvor slike: susretljivošću prof. dr. sc. Petra Džajle)

Trebamo podsjetiti na još jednu manje poznatu informaciju vezanu uz namjenu i izgled Horvatom brijega. Naime, u Botaničkom vrtu u Zagrebu do današnjeg dana očuvan je još jedan brežuljak izgrađen prema zamisli prof. Horvata iz 1927. godine. Na krškoj kamenjari kraj cvjetnog partera uzgajaju se brojne zanimljive zeljaste i drvenaste biljke iz nizinskih i planinskih područja središnje i sjeverozapadne Hrvatske. Dva najpoznatija hrvatska endema koja se mogu vidjeti na toj kamenjari su velebitska degenija (*Degenia velebitica*) i hrvatska sibireja (*Sibiraea altaiensis subsp. croatica*) (Dobrović, 2004.). Kako je Horvatom brijeg na Veterinarskom fakultetu izgrađen nešto kasnije, u tom kontekstu može se promatrati i kao manja inačica brežuljka iz Botaničkog vrta u Zagrebu.

Tijekom posljednjih 80 godina, od kada se može pratiti povijest Horvatom brijega, mnogo je biljaka nestalo te ih je i mnogo uništeno. Iz tog razloga se samo djelomično može utvrditi bogat biljni sastav Horvatom brijega, a osobito živa zbirka flore s Risnjaka. Radi utvrđivanja sadašnjega bogatstva drvenastih svojiti, biljke su posljednji puta determinirali djelatnici Zavoda za veterinarsku biologiju početkom 2000. godine. Nastavnici Zavoda nastojali su kroz programe uređenja zadržati njegov vanjski izgled i povoljno stanje u razdoblju od 1995. do 2005. godine. Vrijedan popis u kojemu je naveden dio biljaka posađenih na Horvatom brijegu, kao i u cijelom perivoju Fakulteta, prikazuje priručnik *Vodič kroz perivoj Veterinarskog fakulteta* iz 2004. godine (Jerčić i sur., 2004.). Vlastita istraživanja ostvarena su u razdoblju od desetak godina na cijelom području Fakulteta. Preciznije utvrđivanje nalazišta svojiti načinjeno je pomoću GIS karte, a sva vlastita opažanja pohranjena su u bazu podataka Zavoda za veterinarsku biologiju Veterinarskog fakulteta. Temeljem toga su za svaku svojitu

izrađene karte rasprostiranja u mreži (Prilog 1). Uz svaku svojtu navedena je njezina učestalost i prostiranje u perivoju i na Horvatovom brijegu, a kod najvećeg dijela svojti navedeni su svi lokaliteti gdje je otkrivena. Uz navedeno načinjena je i determinacija svojti, sistematika i nomenklatura. U pogledu krajobraznih vrijednosti sam perivoj i Horvatov brijeg bogat je dendrološkim svojtama. Neke od njih potječu iz vremena podizanja brijega. Na cijelom području perivoja Fakulteta tijekom tada promatranog razdoblja zabilježili smo iznimno botaničko bogatstvo zastupljeno sa oko 65 svojti drveća i grmova, sa ukupno 377 jedinki. U pogledu habitusa dominiraju stabla, potom slijede grmovi, a zatim penjačice i puzavice. Golosjemenjače su zastupljene s 11 svojti. Najbrojnija svojta u perivoju bila je listopadno stablo iz porodice breza i to s 49 jedinki obične breze (*Betula pendula*). Osim dendroloških svojti na području Horvatovog brijega zabilježili smo nalazišta jednogodišnjih i višegodišnjih zeljastih biljaka s oko dvadesetak različitih svojti iz porodica: *Ranunculaceae*, *Apocynaceae*, *Plantaginaceae*, *Vioaceae*, *Boraginaceae*, *Caryophyllaceae*, *Asparagaceae*, *Brassicaceae*, *Ericaceae*, *Asteraceae* i *Rosaceae*. Inače,

Prilog 1. Skica perivoja Veterinarskog fakulteta podijeljena u mreži od 0 do 4 zone s označenim determiniranim biljnim vrstama. Zona 0 prikazuje biljke na Horvatovom brijegu

nema točne evidencije kada je i zbog čega pojedina od biljnih vrsta nestala s Horvatovog brijega. Kod pojedinih biljnih vrsta trajanje je različito pa je prirodno starenje normalan fiziološki proces koji nije izostao niti na Horvatovom brijegu. Svojevrsan pogled na biljke s Horvatovog brijega danas nam pruža i aplikacija prostornog pregleda najljepših parkova u Zagrebu (<https://gis.zrinjevac.hr/>) Holdinga Zrinjevac. Međutim, nije nam poznato koliko se često obnavljaju podaci navedene aplikacije i odgovaraju li podaci u ovome trenutku trenutačnom stanju u perivoju Fakulteta.

Rad prof. Horvata na Zavodu za botaniku Veterinarskog fakulteta

Iz neprocjenjive znanstvene i nastavne baštine prof. Horvata, ovom prilikom prikazujemo samo dio povijesne okolnosti te kontekst nastajanja Horvatovog brijega na perivoju Fakulteta. Prof. Horvat je počeo raditi na Veterinarskom fakultetu 1947. godine kada je postao i predstojnik Zavoda za botaniku. Na Fakultetu ostaje raditi sve do svoje smrti 1963. godine. U tom šesnaestogodišnjem razdoblju znatno je doprinio sistematici, a naročito fitocenologiji. Prof. Horvat sudjelovao je u nizu izrada inovativnih projekata, uključujući i taj da na Veterinarskom fakultetu osmisli i izgradi mali priručni botanički vrt koji služi istraživanju, zaštiti i popularizaciji biljnog svijeta medonosnih biljaka te biljaka s masiva Risnjak (Bertovića i Findrika, 1964., Domac, 1993., Sulimanović i Habeković, 2005.). Iznimno zalaganje prof. Horvata za istraživanje masiva Risnjaka seže još u razdoblje međuraća, ali intenziviralo se u razdoblje njegovog zaposlenja na Veterinarskom fakultetu. Već u srpnju 1948. godine započeo je sustavna kartiranja vegetacije na Risnjaku. Objedinio je botanička, pedološka, klimatološka, šumarska i

poljoprivredna istraživanja (Horvat, 1950.). Provedena intenzivna istraživanja stručnjaka s više različitih područja su stoga bila temelj za proglašenje Risnjaka nacionalnim parkom. Tekst prijedloga prof. Horvata *Prijedlog za proglašenje Risnjaka narodnim parkom* postaje temelj za prihvaćanje Zakona o proglašenju šume Risnjaka nacionalnim parkom 15. rujna 1953. godine (Narodne novine, 43/1953) (Bertović, 1994.). Do danas su to ostali, s različitih prirodoslovnih gledišta, botanički najbolje istraženi dijelovi Hrvatske (Trinajstić, 1993., Rac i Lovrić, 1997.). Kartirana vegetacija u zapadnoj Hrvatskoj preduvjet je izrade njegove *Vegetacijske karte Europe* prema fitocenološkim načelima. Zatim je proveo kartiranje vegetacije na čitavom području tadašnje Jugoslavije. Nažalost, prerana smrt prekinula ga je u realizaciji navedenog projekta. Objavio je osamdesetak znanstvenih i veći broj stručnih i popularnih članaka. Napisao je naš jedini priručnik o fitocenologiji pod naslovom *Nauka o biljnim zajednicama*. Vrhunac znanstvenog rada bila je njegova knjiga objavljena 1974. godine, *Vegetacija jugoistočne Europe (Vegetation Südosteuropas)* u seriji *Geobotanica selecta*, Sv. IV, koju su nakon njegove smrti dovršili i objavili V. Glavač i H. Ellenberg, a izdala poznata njemačka izdavačka kuća *Stuttgart Gustav Fischer Verlag* (Trinajstić, 1993.). Uza sve navedeno, prikupio je i iznimno vrijednu herbarijsku zbirku „Herbarij Ive i Marije Horvat“ s više od 3000 vrsta vaskularnih biljaka iz Hrvatske i drugih područja, pretežito jugoistočne Europe, koja se danas čuva u Botaničkom zavodu Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta u Zagrebu. Iako Zavod za botaniku na Veterinarskom fakultetu nije imao ulogu odgajanja botaničkih stručnjaka, ipak je kroz doktorske radove, habilitacijske i druge znanstvene radove postao sjecište brojnih stručnjaka iz različitih znanstvenih ustanova. Zavod je tada

bio žarište botaničke znanosti, ne samo kod nas već i u cijelom jugoistočnom dijelu Europi (Bertović i Findrik, 1964.). Za njegov rad dodijeljena mu je 1962. „Nagrada Eugena Podaupskoga“, a 1963. Nagrada „Ruđer Bošković“. U današnje vrijeme Ministarstvo kulture svake godine ustanovljuje „Nagradu Ivo Horvat“, za izvanredna postignuća u području zaštite prirode.

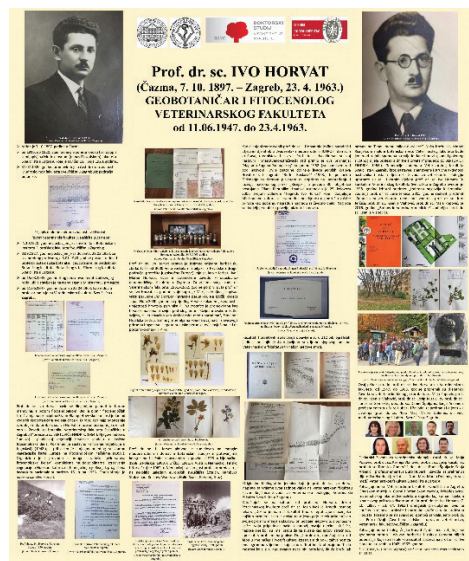
Uoči 100. obljetnice postojanja Veterinarskog fakulteta

Djelatnici Zavoda za veterinarsku biologiju predstavili su povijesne dokumente te znanstvena i nastavna djela prof. Horvata uoči 100. obljetnice postojanja Veterinarskog fakulteta. Nastojali su približiti njegovo životno djelo i rad studentima i građanima. Navedena izložba bila je dijelom manifestacije Noć muzeja 2019. i 2020. godine (Slika 3). Također, u Gradskom muzeju Čazma Centra za kulturu Čazma, nastavnici Zavoda, sudjelovali su 5. veljače 2020. godine u muzejskoj radionici „Svjetski ljudi, a naši Čazmanci – Aleksandar Marks i dr. Ivo Horvat“ u okviru muzejskog edukativnog programa „MOJ ZAVIČAJ – TO SAM JA“. Tom su prilikom održali i dvije radionice izrade herbarija u Osnovnoj školi Čazma za učenike šestih razreda (Slika 4). Za građane su održali predavanje o radu prof. Horvata na Veterinarskom fakultetu u razdoblju od 1947. do 1963. godine (Slika 5).

U lipnju 2021. godine navršit će se 74 godine od zapošljavanja prof. Horvata na Veterinarskom fakultetu. Danas djelatnici Zavoda nastoje upoznati sve svoje studente sa životnim djelom prof. Horvata kroz različite nastavne, znanstvene i stručne aktivnosti. Tako danas svi studenti prve godine studija Veterinarske medicine sudjeluju, u okviru

redoviti i izbornih predmeta, u obveznoj terenskoj nastavi u Nacionalnom parku Risnjak (Slika 6). U okviru propisanog studijskog plana studentima je na taj način omogućeno izravno se upoznati s radom prof. Horvata. Nakon njegove smrti predmet *Botanika* je ukinut, a

ponovno je uveden 1998. godine, kada se izvodi kao izborni predmet *Izabrana poglavlja iz botanike* do 2005. godine. Zatim 2005. godine postaje redoviti predmet *Botanika u veterinarskoj medicini*, a 2016. godine uvodi se i za studente koji studiraju na novouvedenom studijskom

Slika 3. Predstavljane povijesnih dokumenta te znanstvene i nastavne djelatnosti prof. Horvata studentima i građanima uoči 100. obljetnice postojanja Veterinarskog fakulteta. U vrijeme trajanja manifestacije Noć muzeja 2019. i 2020. godine

Slika 5. Sudjelovanje nastavnika Zavoda na muzejsko-edukativnom programu „MOJ ZAVIČAJ – TO SAM JA“ gradskog muzeja Čazma Centra za kulturu Čazma (Izvor slike: Muzej Čazma)

Slika 4. Osnovna škola Čazma. Radionica izrade herbarija u za učenike šestih razreda. (Izvor slike: Muzej Čazma)

Slika 6. Studenti prve godine studija Veterinarske medicine u obveznoj terenskoj nastavi u Nacionalnom parku Risnjak. Izravno upoznavanje s radom prof. Horvata (Izvor slike: prof. dr. sc. Đuro Huber)

programu Veterinarske medicine koji se izvodi na engleskom jeziku.

Očuvanje Horvatovog brijega

Naš se Fakultet i danas može pohvaliti uređenim zelenim površinama i parkovnim prostorima, no s područjem Horvatovog brijega to za sada nije slučaj, unatoč tome što je tijekom vremena ipak nekoliko puta bio obnavljan. Potaknut životom i radom prof. Horvata, naš Zavod je u nizu godina uložio izniman trud u očuvanje Horvatovog brijega, kao i perivoja Fakulteta, pritom se trudeći očuvati njegovu osobnost i jedinstvenost kroz povijest. Tako se krajem devedesetih i početkom 2000. godine intenzivno nastojalo iz mraka zaborava izvući sam koncept i svrhu postojanja Horvatovog brijega. Obnovom se htjelo dovesti brijeg u stanje i funkciju, strogo se držeći osnovne zamisli njegovog utemeljitelja prof. Horvata i akademika Tomašeca, a to je da vrt služi istraživanju, zaštiti i popularizaciji medonosnih biljnih vrsta te vrsta biljaka s masiva Risnjak. Namjeravalo se u potpunosti zadržati postojeći koncept organizacije vrta. Osnovnim sadržajem Horvatovog brijega predviđeno je da ga čine biljne vrste koje

su se tijekom vremena ovdje zadržale uz sve klimatske oscilacije te ljudskog i životinjskog ometanja. Nastavnici Zavoda sa studentima prve godine studija u okviru redovitog studijskog programa svake akademske godine nastojali su revitalizirati i obilježavati sve biljne vrste koje su rasle na Horvatovom brijegu. Osim na Horvatovom brijegu to su činili i na cijelom području perivoja Fakulteta vrativši tako izgled i obrazovnu funkciju tim područjima (Slika 7.). Osnova nastojanja bila je stvoriti dokumentiranu zbirku sivih biljaka, što podrazumijeva da je svaka biljka označena točnim stručnim imenom. Biljke su popisane na način da su ispred imena imale broj koji se podudara s brojem kojim su biljke obilježene u perivoju. Taj broj je istovjetan s brojevima pod kojim je biljna vrsta sistematski opisana u prije navedenom priručniku, koja je kao takva mogla poslužiti za bolje upoznavanje i istraživanje istih. Ponovno je uzdignuta kameno-zemljana površina Horvatovog brijega i vraćene su staze, klupe i rasvjeta. Iako je njegova obnova započela s velikim entuzijazmom i sveopćim trudom i zalaganjem nastavnika i studenata našeg Fakulteta, prilike tijekom vremena rezultirale su dugim razdobljem složene

Slika 7. Studenti prve godine studija. Revitalizacija i obilježavanje biljnih vrsta na Horvatovom brijegu i perivoju Fakulteta. (Izvor slike: prof. dr. sc. Đuro Huber)

situacije za ovaj vrt u kojem je, osim nedostatka financijskih sredstava, nakon smrti prof. Horvata 1963. godine izostala i funkcionalna stalna stručna skrb. U svrhu boljeg razumijevanja prošlosti i planiranih zahvata vezanih za ovaj vrt, kao prilog ovom radu prilažemo skicu koja je izrađena na Zavodu za veterinarsku biologiju još 2005. godine (Prilog 1).

Postojeće stanje Horvatovog brijega

Brojni utjecaji u vremenu i prostoru, kao i razne promjene koje su se dogodile tijekom osamdesetak godina postojanja Horvatovog brijega, rezultirali su da se danas ovaj vrt nalazi u kategoriji dobra koje zahtijeva obnovu. Brzina današnjeg života, nedostatak financijskih sredstava i promjena studijskog programa, dovela je do toga da već više od deset godina Zavod ne nadgleda područje Horvatovog brijega i perivoja Fakulteta vezano uz biljne vrste. Navedeno je dovelo do prirodnog starenja i nestajanja drveća, grmlja i biljnih vrsta na samom Horvatovom brijegu. No unatoč tome, Horvatov brijeg, koji se oblikovao tijekom duge povijesti Fakulteta možemo promatrati kao trajnu baštinu našeg Fakulteta. U hrvatskom jeziku baština ima i svoj sinonim, a to je nasljeđe. U kontekstu perivoja Fakulteta, taj brijeg je nasljeđe koje su nam sačuvale prošle generacije. Horvatov brijeg je unatoč svemu navedenom jedan od rijetkih primjera i možda jedinstveno ostvarenje brežuljaka, koje se tijekom vremena ipak uspjelo očuvati kroz povijest, i prostorno, i gabaritno uz svoju osobnost i jedinstvenost. Zbog svoje obrazovne funkcije, znanstvenog aspekta u područjima botanike, šumarstva, poljoprivrede i hortikulture ima sveukupno kulturno povijesno značenje za Veterinarski fakultet. S obzirom na to

da zbog opsežnosti problematike cilj ovog preglednog rada nije bila izrada smjernica za buduće gospodarenje biljnim vrstama na Horvatovom brijegu, već vraćanje iz zaborava njegovo postojanje, naravno da će se tijekom svakog daljnjega razvoja, a posebno pri izradi smjernica za buduće dugoročno gospodarenje biljnim vrstama na Horvatovom brijegu, morati posvetiti posebna pozornost na biljke za koje se zna da su u prošlosti bile sastavni dio njegova biljnoga bogatstva.

Zaključak

Horvatov brijeg Veterinarskog fakulteta nedvojbeno je područje značajnog kulturnog bogatstva. Smješten je u paviljonskom kompleksu perivoja Veterinarskog fakulteta čija je važnost prepoznata i na državnoj razini te je stoga njegovo područje uvršteno u zaštićenu povijesno urbanu cjelinu Grada Zagreba. I u ovom slučaju, zbog sve izraženijeg djelovanja nepovoljnih antropogenih čimbenika, važno je očuvati ukupnu biološku raznolikost radi dugoročnog očuvanja biljne baštine na Horvatovom brijegu i cijelom perivoju Fakulteta. Doprinos vrjednovanju, očuvanju i zaštiti Horvatovog brijega očituje se kroz stalno unaprjeđivanje svih aktivnosti, sustavno označavanje biljnih vrsta, kao i njihovo poboljšano održavanje koje je za sada u potpunosti iz različitih razloga zamrlo. Nastojanja treba usmjeravati u održivost njegove izvornosti, biološku i genetsku raznolikost vrsta te njegov izgled, kako bi se povećala i svijest o njegovom postojanju. Uz planski razvoj, Horvatov brijeg bi u budućnosti i dalje trebao biti nezaobilazno odredište studenata, nastavnika i gostiju Fakulteta te još poznatiji i stručnjacima zainteresiranima za našu baštinu. Svakako treba poticati rekonstrukciju postojećeg stanja i vraćanje nekadašnjeg izgleda. Uz osnovne smjernice obnove trajno treba uspostaviti održavanje ovog jedinstvenog dijela

parkovne arhitekture Veterinarskog fakulteta.

Literatura

1. BARIŠIĆ MARENIĆ, Z. (2004): Sklop Veterinarskog fakulteta arhitekta Zvonimira Vrkljana Antologijski primjer u kontekstu izgradnje modernoga Zagrebačkog sveučilišta. *Prostor* 12, 167-178.
2. BERTOVIĆ, S. i M. FINDRIK (1964): Prof. dr. Ivo Horvat – In memoriam. *Vet. arhiv* 34, 53-55.
3. BERTOVIĆ, S. (1994): Nekoliko zapaženih godišnjica Horvatovih istraživanja, kartiranja i zaštite raslinstva u Hrvatskoj, *Šumarski list* 118, 43-44.
4. DOBROVIĆ, I. (2004): 115. rođendan Botaničkog vrta u Zagrebu <https://geografija.hr/115-rodendan-botanickog-vrta-u-zagrebu/> (pristupljeno 13. veljače 2021.).
5. DOMAC, R. (1993): Prof. dr. Ivo Horvat - Život i djelo, Radovi L. Z. "Miroslav Krleža 3, Zagreb 215-221. Prilog predstavljen na znanstvenom skupu Hrvatski prirodoslovci 2, Zagreb, 17. i 18. lipnja 1993.
6. HORVAT, I. (1950): Istraživanje i kartiranje vegetacije planinskog skupa Risnjaka i Snježnika. *Šumarski list* 3-4, 97-118.
7. JERČIĆ, J., M. PAVLAK, K. VLAHOVIĆ i J. KUSAK (2004): Vodič kroz perivoj Veterinarskog Fakulteta. Medicinska naklada. Str. 1-67.
8. RAC, M. i A. Ž. LOVRIĆ (1997): Prof. dr. Ivo Horvat (1897-1963), najveći hrvatski prirodoslovac-biolog 20. stoljeća (životopis i znanstveno djelo uz stotu obljetnicu rođenja) - Vodič i katalog izložbe 1997. <https://www.bib.irb.hr/1361> (pristupljeno 13. veljače 2020.).
9. SULIMANOVIĆ, Đ. i D. HABEKOVIĆ (2005): In memoriam, nekrolog akademik Ivo Tomašec. *Croat. J. Fish.* 63, 121-131.
10. TRINAJSTIĆ, I. (1993): Prof. dr. Ivo Horvat (1897.-1963.) hrvatski botaničar (u povodu 30 godišnjice smrti). *Priroda* 83, 30-31.

Horvat's hill – a unique feature of park architecture at the Faculty of Veterinary Medicine, University of Zagreb

Ksenija VLAHOVIĆ, DVM, PhD, Full Professor, Maja POPOVIĆ, DVM, PhD, Full Professor, Daniel ŠPOLJARIĆ, DVM, PhD, Associate Professor, Tomislav GOMERČIĆ, DVM, PhD, Associate Professor, Luka PAJURIN, DVM, PhD student, Project Assistant at Croatian Science Foundation, Ira TOPLIČANEC, DVM, PhD student, Project LIFE Lynx, Josip KUSAK, DVM, PhD, Full Professor, Faculty of Veterinary Medicine, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Horvat's hill is a hill located in the northwestern part of the park at the Faculty of Veterinary Medicine, University of Zagreb, and was named after its conceptual designer, the famous Croatian scientist, botanist and professor Ivo Horvat. The Faculty of Veterinary Medicine is legally protected historical pavilion complex, included within the Historical Urban Entity of the City of Zagreb, with numerous cultivated plant species located within the green areas of the park and on Horvat's hill. Horvat's hill was formed in the period from 1940 to 1963, and it represents a unique feature of natural heritage

with both scientific and educational value, that has been well preserved to this day. This paper chronologically presents the history and context of making Horvat's hill, with the aim of contributing to its further valorisation and preservation. Data were collected from previous scientific and professional articles by historians, foresters, architects, botanists and biologists, and from historical sources available at the Faculty of Veterinary Medicine, University of Zagreb.

Key words: *Horvat's hill; plant heritage; cultural-historical heritage; history*